

УДК: 342.95(477)

Мердова Ольга Миколаївна,
кандидат юридичних наук
(Донецький юридичний інститут МВС України)

ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 174 КУПАП

Статтю присвячено юридичному аналізу об'єктивної сторони адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 174 КУПАП. Визначено, що для адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 174 КУПАП, характерними ознаками об'єктивної сторони є факультативні ознаки, зокрема: знаряддя правопорушення, місце та спосіб учинення правопорушення. Автором надано їхнє тлумачення, з огляду на те, що відсутнє їхнє законодавче визначення. Обґрунтовано необхідність внесення змін до диспозиції ст. 174 КУПАП та прийняття Типових правил поведінки зі зброєю.

Ключові слова: стрільба, об'єктивна сторона, населений пункт, місце для стрільби.

Постановка проблеми. Із практичної точки зору важливість дослідження об'єктивної сторони будь-якого адміністративного правопорушення пояснюється тим, що від точного встановлення всіх її елементів залежить правильна кваліфікація протиправного діяння, а відповідно — і рівень законності притягнення до адміністративної відповідальності. Норми матеріальної частини Кодексу України про адміністративні правопорушення сконструйовані переважно, як банкетні, що на практиці ускладнює їхню реалізацію правозастосовувачами, оскільки суспільні відносини, на які посиляється та чи інша норма не завжди врегульовані в національному законодавстві, наприклад застосування ст. 174 КУПАП України «Стрільба з вогнепальної, холодної металевий чи пневматичної зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії в населених пунктах і в не відведених для цього місцях або з порушенням встановленого порядку». До того ж аналіз постанов судів першої інстанції засвідчив, що досить часто припускаються помилки при встановленні ознак саме об'єктивної сторони, що призводить до закриття проваджень у цих категоріях справ чи до повернення матеріалів на доопрацювання до відповідних підрозділів Національної поліції, уповноважені на те посадові особи, які складали матеріали у справі про адміністративне правопорушення, передбачене ст. 174 КУПАП.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід відзначити, що, незважаючи на наявність проблем правозастосовної практики щодо застосування положень статті 174 КУПАП, комплексні наукові дослідження цього виду адміністративного правопорушення не здійснювалися, окремі аспекти адміністративної відповідальності вчинення зазначеного виду правопорушення було досліджено в роботах таких учених, як І. В. Васильєв, В. А. Гуменюк, К. О. Чишко.

Актуальність поданої статті обумовлена наявністю проблем у правозастосовній практиці та відсутністю належних теоретико-методологічних розробок вчених щодо дослідження юридичного складу адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 174 КУПАП.

Мета дослідження. Метою запропонованої статті є юридичний аналіз об'єктивної сторони адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 174 КУПАП України.

Виклад основного матеріалу. Оскільки тільки акт зовнішньої вольової поведінки людини, який виявляється через вчинення суспільно небезпечного діяння (дії або бездіяльності), розглядається як правопорушення, то аналіз об'єктивної сторони має важливе значення для юридичної оцінки будь-якого правопорушення. Об'єктивна сторона — досить складне правове поняття. Як правило, з ним пов'язують зовнішній бік протиправного посягання на суспільні відносини, охоронювані законом.

Об'єктивну сторону фахівці з адміністративного права розуміють як систему передбачених адміністративно-правовою нормою ознак, що характеризують зовнішню сторону проступку [1, с. 490; 2, с. 230; 3, с. 37].

До ознак об'єктивної сторони адміністративного правопорушення належать: діяння у формі дії або бездіяльності; шкідливі наслідки діяння, які іноді називають шкодою від посягання; причинний зв'язок між діянням та його наслідками [4, с. 219]. Але зміст об'єктивної сторони адміністративного правопорушення не вичерпується лише діянням і результатом, що настав, він може також відбиватися у цілій системі ознак, до яких належать місце, час, спосіб, характер, знаряддя, засоби вчинення правопорушення.

Протиправне діяння у ст. 174 КУпАП визначене як «стрільба з вогнепальної чи холодної металеві зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, або пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду в населених пунктах і в не відведених для цього місцях, а також у відведених місцях з порушенням встановленого порядку» [5]. Із наведеного зрозуміло, що диспозиція ст. 174 КУпАП є банкетною нормою, саме тому для тлумачення термінів, що в ній містяться, необхідно звернутися до ряду нормативно-правових актів.

Аналізуючи диспозицію ст. 174 КУпАП, можна переконатися, що зазначене правопорушення може бути вчинене шляхом дії у формі стрільби. Стрільба — це ведення вогню з різних видів зброї [6, с. 573–575].

Диспозиція статті 174 КУпАП сконструйована як правопорушення з формальним складом, а отже встановлення суспільно шкідливих наслідків для нього є не обов'язковим.

Як уже зазначалося, зміст об'єктивної сторони адміністративного правопорушення не вичерпується лише діянням і результатом, що настав, він може також відбиватися у цілій системі ознак, до яких належать місце, час, спосіб, характер, знаряддя, засоби вчинення правопорушення. Для адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 174 КУпАП, характерними ознаками об'єктивної сторони є факультативні ознаки, зокрема:

- знаряддя правопорушення (у цьому випадку це вогнепальна чи холодна металеві зброя, пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, або пневматична зброя калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду);
- місце (населений пункт, не відведені для стрільби місця, а також відведені для стрільби місця);
- спосіб: з порушенням встановленого порядку.

Визначення вогнепальної, холодної металеві та пневматичної зброї містяться в Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів, яка затверджена наказом МВС України від 21.08.1998 р. № 622 (далі — Інструкція). Так, відповідно до п. 8.2. цієї Інструкції вогнепальною вважається зброя, у якій снаряд (куля, шрот тощо) спрацьовує миттєвим звільненням хімічної енергії заряду (пороху або іншої пальної суміші). До пневматичної зброї належать пістолети, револьвери, гвинтівки калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду, у яких снаряд (куля) приводиться в рух за рахунок стиснутих газів.

До холодної зброї належать пристрої та предмети, конструктивно призначені для ураження живої чи іншої цілі за допомогою м'язової сили людини чи механічного пристрою [7].

І якщо з тлумаченням знарядь труднощів не виникає, адже їхнє визначення закріплено у відомчих нормативно-правових актах, то з тлумаченням місць вчинення зазначеного різновиду правопорушень є певні труднощі. Так, на сьогоднішній день визначення поняття «населений пункт», відповідно до національного законодавства, міститься в п. 1.10 Правил дорожнього руху, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 року № 1306 [8], і подається так: населений пункт — забудована територія, в'їзди на яку і виїзди з якої позначувані дорожніми знаками 5.45 (початок населеного пункту, найменування і початок забудови населеного пункту, у якому діють вимоги ПДР, що визначають порядок руху в населених пунктах), 5.46 (кінець населеного пункту, місце, з якого на даній дорозі втрачають чинність вимоги ПДР, що визначають порядок руху в населених пунктах), 5.47 (початок населеного пункту, найменування і початок забудови населеного пункту, у якому на даній дорозі не діють вимоги ПДР, що визначають порядок руху в населених пунктах), 5.48 (кінець населеного пункту, кінець населеного пункту, позначеного знаком 5.47).

У свою чергу, поняття «відведене для стрільби місце» у положеннях норм чинного національного законодавства не закріплене. Проте, як правило, до спеціально відведених для стрільби місць відносять стрільбища, тири (стрілецькі тири) та мисливські угіддя. Тир (фр. *tir*, від *tirer* — тягнути, натягувати (лук), звідси — стріляти) — спортивна споруда для стрільби по мішені з ручної вогнепальної і пневматичної нарізної зброї на навчально-тренувальних заняттях і змаганнях. Тир має стрілецьку галерею з вогневим рубежем, вогневу прострілювальну зону (завдовжки рівну дистанції стрільби), мішені, як правило, механізовані пристрої, кулеуловлювач, підсобні, службові, навчальні приміщення, склади зброї і набоїв. Залежно від розмірів тир дозволяє вести стрільбу на відстані від 10 до 300 метрів. Тири можуть бути закритими, напівзакритими і відкритими (польовими). Комплекс відкритих тирів включає стрільбище, комплекс відкритих і закритих тирів зі спеціально обладнаними адміністративними будівлями і приміщеннями — стрілецький стадіон для проведення великих змагань і чемпіонатів [9].

Відповідно до п. 2.1. Інструкції, здійснюючи дозвільну систему, органи поліції відповідно до законодавства України видають дозволи на відкриття та функціонування стрілецьких тирів і стрільбищ. Відповідно до п. 9.16. Інструкції приміщення стрілецького тиру повинно відповідати вимогам ДБН В.2.2-13-2003 «Державні будівельні норми України. Будинки і споруди. Спортивні та фізкультурно-оздоровчі споруди»; мати висновок Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру щодо відповідності приміщень заходам безпеки, які висуваються до них, і придатності проведення в них стрільби з певних видів зброї [7]. Отже, місце для стрільби, на відкриття і функціонування якого немає дозволу чи яке не є мисливським угіддям, є не відведеним для стрільби місцем.

Крім того, звернемо увагу на те, як розцінювати в диспозиції зазначеної статті сполучник «і» між словосполученнями «населених пунктах», «у не відведених для цього місцях». Якщо буквально тлумачити цю норму, то очевидно, що протиправність діяння буде при виконанні обох умов, оскільки сполучник «і» використовується в юридичних текстах, коли йдеться про виконання двох (або більше) умов одночасно. Тоді цілком доречним постає питання: чи можна стріляти у не відведених для цього місцях поза населеними пунктами. Ми вважаємо, що стрільба із вогнепальної чи холодної металеві зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, або пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду можлива тільки у спеціально відведених для цього місцях. Отже, доречним, на нашу думку є викладення диспозиції статті 174 КУпАП у такій редакції: «Стрільба з вогнепальної чи холодної металеві зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властиво-

стями металевими снарядами не смертельної дії, або пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду в не відведених для цього місцях, а також у відведених місцях з порушенням встановленого порядку...».

Відповідно до диспозиції ст. 174 КУпАП протиправною вважається і стрільба у відведених місцях, проте з порушенням встановленого порядку. На сьогодні порядок ведення стрільби встановлений тільки для поліцейських центрального органу управління поліції, його територіальних (у тому числі міжрегіональних) органів в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, містах, районах у містах, державних установ, навчальних закладів зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, в Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю, затвердженій наказом Міністерства внутрішніх справ України від 1 лютого 2016 року № 70 [10]. Як бачимо, норми цього нормативно-правового акта поширюються тільки на визначену категорію осіб. Ураховуючи те, що на сьогоднішній день в Україні відсутній спеціалізований нормативно-правовий акт загального поширення, який би визначав заходи безпеки при поводженні зі зброєю, порядок ведення стрільби тощо, то при визначенні поняття «стрільби у відведених місцях з порушенням вимог» користуються саме положеннями зазначеного вище відомчого нормативно-правового акта, що, на нашу думку, є не правильним. Крім того, існує ряд правил, пов'язаних із веденням стрільби, розроблених і затверджених Міжнародною федерацією стрілецького спорту, які закріплюють вимоги, що застосовуються під час проведення змагань [11; 12]. Слід відзначити, що приватними тирами і стрільбищами закріплюються й інші правила в залежності від їхньої власної політики. Актуальним у такому випадку буде питання: чи буде їх порушення вважатися «стрільбою у відведених місцях із порушенням вимог»? Така невизначеність обумовлюється відсутністю встановлених загальнодержавних Типових правил на рівні окремого нормативно-правового акта, який потребує нагального прийняття.

Висновки та перспективи подальшого дослідження в даному напрямі.

Отже, підводячи підсумки, варто зазначити, що на сьогоднішній день вкрай важливим є викладення диспозиції статті 174 КУпАП у новій редакції, прийняття Типових правил поводження зі зброєю, у яких би чітко було визначено поняття «відведене для стрільби місце», «тир», «стрільбище», «умови ведення стрільби» тощо. Сподіваємося, що запропоновані нами зміни до національного законодавства у сфері дозвільної системи сприятимуть однозначному застосуванню його положень підрозділами контролю за обігом зброї у сфері дозвільної системи Національної поліції України.

Список використаних джерел

1. Бахрах Д. Н. Административное право России: учебник для вузов. Москва: НОРМА, 2000. 640 с.
2. Стеценко С. Г. Адміністративне право України: навчальний посібник. Київ: Атіка, 2008. 624 с.
3. Гончарук С. Т. Адміністративне право України: навчальний посібник. Київ: НАВСУ, 2000. 240 с.
4. Ківалов С. В., Біла Л. Р. Адміністративне право України: навч.-метод. посібник. Одеса: Юридична література, 2006. 488 с.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07 грудня 1984 року № 8073-X. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 28.10.2017).
6. Советская военная энциклопедия. В 8 т. Т. 7. «Радиоконтроль — Тачанка». М.: Воениздат, 1979. 687 с.
7. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів: наказ МВС України від 21 серпня 1998 року № 622. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98> (дата звернення: 28.10.2017).

8. Про Правила дорожнього руху: постанова Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 року № 1306. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF> (дата звернення: 28.10.2017).

9. Тир. Большая советская энциклопедия. Информационно-энциклопедический проект «РУБРИКОН» URL: <http://www.rubricon.com/qe.asp?qttype=4&qall=0&aid={BE8219FD-1002-47BD-AF60-ECBD143D1E95}&ii=1&id=1&fstring1=%u0422%u0438%u0440&rq=1&onlyname=checked&newwind=&psize=10&pn=1&selw=checked> (дата звернення: 28.10.2017).

10. Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01 лютого 2016 року № 70. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0250-16> (дата звернення: 28.10.2017).

11. Правила проведения соревнований по винтовке, утвержденные Административным советом МФСС 30.06.2016. Сайт Федерації стрільби України URL: http://www.shooting-ukraine.com/files/documents/doc_12-31_rules_rifle_2017.pdf (дата звернення: 29.10.2017).

12. Правила по стрельбе из пистолета, утвержденные Административным советом МФСС 30.06.2016. Сайт Федерації стрільби України URL: http://www.shooting-ukraine.com/files/documents/doc_12-31_rules_pistol_2017.pdf (дата звернення: 29.10.2017).

Мердова Ольга Николаевна,
кандидат юридических наук
(Донецкий юридический институт МВД Украины)

ОБЪЕКТИВНАЯ СТОРОНА ПРАВОНАРУШЕНИЯ, ПРЕДУСМОТРЕННОГО СТ. 174 КУоАП

Статья посвящена юридическому анализу объективной стороны административного правонарушения, предусмотренного ст. 174 КУоАП. Определено, что для административного правонарушения, предусмотренного ст. 174 КУоАП, характерными признаками объективной стороны являются факультативные признаки, в частности: орудия правонарушения, место совершения и способ. Автором осуществлено их толкование, учитывая отсутствие их законодательного закрепления. Обоснована необходимость внесения изменений в диспозицию ст. 174 КУоАП и принятия Типовых правил обращения с оружием.

Ключевые слова: стрельба, объективная сторона, населенный пункт, место для стрельбы.

Merdova Olga Nikolaevna,
candidate of law sciences
(Donetsk Law Institute of MIA of Ukraine)

OBJECTIVE SIDE OF OFFENSIVE REQUIRED BY Art. 174 OF CODE OF UKRAINE ON ADMINISTRATIVE OFFENCES

The article covers legal analysis of the objective side of administrative offences under Art. 174 Code of Ukraine on Administrative offences. It is determined that for an administrative offences under Art. 174 Code of Ukraine on Administrative offences, differential characteristics of the objective element are optional marks, in particular: tools of delict, a place of commission and a method. Disposition of Art. 174 Code of Ukraine on Administrative offences, is a blanket rule, so, to interpret the terms that it contains it is necessary to address a number of normative and legal acts, at the same time, a number of provisions are not legislatively regulated, that is why the author interprets them. The author grounds the necessity of making corrections into the disposition of Art. 174 Code of Ukraine on Administrative offences, and it says that: «Shooting from a firearm or cold throwing weapon, devices for shooting cartridges equipped with rubber or similar in their properties propelling missiles of non-lethal action or a pneumatic weapon of caliber greater than 4.5 millimeters and a bullet flight speed of more than 100 meters in second, in the unaverted places for this purpose, as well as in the allowed places with violation of the established order». In addition, the author suggests the adoption of the Model rules for the weapon handling, determining his position by the absence of a specialized normative and legal act of general distribution that defines security measures while handling weapons, the procedure of shooting, etc.

Key words: shooting, objective side, settlement, place for shooting.

Надійшла до редколегії 21.10.2017